

MONITORIZAREA MASS-MEDIEI ÎN CAMPANIA ELECTORALĂ pentru alegerile locale generale

Raport nr.5
21 octombrie – 2 noiembrie 2019

Acest raport este realizat de Centrul pentru Jurnalism Independent cu suportul Fundației Est-Europene, din resursele acordate de Suedia, și suportul Agenției SUA pentru Dezvoltare Internațională (USAID) și al UKAID.

Opiniile exprimate aparțin autorilor și nu reflectă neapărat punctul de vedere al finanțatorilor.

Scopul și obiectivele proiectului: Monitorizarea și informarea publicului cu privire la comportamentul mass-mediei în campania electorală și accesul concurenților electorali la mass-media. Monitorizarea analizează tendințele reportericești care pot afecta performanța instituțiilor mass-media și compromite abilitatea acestora de a oferi publicului informații veridice, echidistante și pluraliste.

Perioada de monitorizare: 20 septembrie – 2 noiembrie 2019

Criteriile de selectare a instituțiilor mass-media supuse monitorizării:

- Audiența / impactul: național, regional
- Tipul de media: audiovizual
- Forma de proprietate: publică, privată
- Limba difuzării: română, rusă

Lista instituțiilor mass-media monitorizate:

Moldova 1 (19:00) – post public, acoperire națională, difuzează în limbile română și rusă;

Prime TV (21:00) – post privat, acoperire națională, difuzează în limbile română și rusă;

Publika TV (17.00) – post privat, acoperire națională, difuzează în limbile română și rusă;

Jurnal TV (19.00) – post privat, acoperire regională, difuzează în limbile română și rusă;

NTV Moldova (19.00) – post privat, acoperire regională, difuzează în limbile română și rusă;

RTR Moldova (19.00) – post privat, acoperire regională, difuzează în limbile rusă și română;

TV 8 (19:00) – post privat, acoperire regională, difuzează în română și rusă;

Pro TV (20.00) – post privat, acoperire regională, difuzează în limba română;

Accent TV (20.00) – post privat, acoperire regională; difuzează în limbile română și rusă.

Televiziunea Centrală (20:00) – post privat, acoperire regională, difuzează în limba română și rusă.

2. Cadrul metodologic

A fost monitorizat conținutul integral al principalelor buletine de știri zilnice de la fiecare post de televiziune, fiind analizate materialele cu caracter electoral direct și indirect. Materialele au fost supuse unei evaluări de conținut și de context, pentru a determina dacă sunt favorabile sau defavorabile unui sau altui partid/unei sau altei formațiuni politice. Materialele au fost analizate conform următoarelor criterii de reflectare obiectivă:

Imparțialitate și obiectivitate. Partizanat politic

Potrivit Codului deontologic al jurnalistului, știrile trebuie să fie imparțiale și obiective și să nu favorizeze anumite partide/grupuri/persoane în detrimentul altora. Prezența elementelor discriminatorii în cadrul reportajelor și știrilor constituie un prim criteriu de prezentare a realității prin prisma opiniilor jurnalistului. Filtrarea știrilor și analiza

minimă a istoriei și contextului, de asemenea, vorbesc despre apărarea intereselor anumitor actori, dar nu ale publicului larg.

Corectitudinea și echilibrul surselor/pluralismul de opinie

Pentru a fi corecte și echilibrate, materialele trebuie să prezinte toate părțile vizate, în special când e vorba de subiecte controversate, și să trateze în mod egal oponentii. De asemenea, mass-media trebuie să asigure accesul la o multitudine de păreri diverse care ar ajuta auditoriul să-și creeze propria opinie asupra celor întâmplate.

Limbajul și imaginile utilizate

Exagerările și limbajul licențios utilizat în mod deliberat – cum ar fi limbajul peiorativ sau etichetele atribuite anumitor persoane sau organizații, precum și imaginile manipulate astfel, încât anumite părți să apară în lumină negativă – ridică grave semne de întrebare cu privire la respectarea standardelor etice și profesionale. Comportamentul etic al jurnaliștilor este pus la îndoială de cele mai multe ori atunci când imaginile prezintă aspecte ce nu corespund realității, când acestea sunt trucate, dar și atunci când anumite știri sunt ilustrate cu imagini ce nu au legătură cu textul.

3. Datele monitorizării

Moldova 1

Implicarea în campania electorală

În perioada 21 octombrie – 2 noiembrie 2019, postul public de televiziune a realizat 47 de știri și/sau reportaje despre campania electorală pentru alegerile locale generale. Majoritatea acestora s-au regăsit în rubrica electorală „Alegeri locale generale 2019”. Subiectele materialelor s-au referit la rezultatele primului tur de alegeri, declarații și opinii ale concurenților electorali despre primul tur, rapoartele și constatările organizațiilor care au monitorizat procesul electoral, detalii despre prioritățile candidaților care au rămas în cursă în turul doi de scrutin, precum și informații despre procesul electoral prezentate de CEC. Marea majoritate a știrilor analizate s-au referit la campania electorală din turul doi pentru funcția de primar al municipiului Chișinău. Moldova 1 a difuzat și o știre cu caracter electoral indirect, care nu a fost inclusă în rubrica tematică, despre participarea președintelui Igor Dodon la o emisiune de la postul public de televiziune, în care acesta a vorbit despre situația generală din țară și a menționat că *„după alegerile locale va fi trasă linia și posibil resetată alianța”*.

Imparțialitate și obiectivitate. Partizanat politic

Știrile și reportajele puse pe post de Moldova 1, atât cele cu caracter direct, cât și indirect, au respectat principiile neutralității, echidistanței, obiectivității și imparțialității. În general, nu au fost identificate atitudini preferențiale pentru anumiți concurenți electorali.

Materialele cu caracter electoral au avut aproximativ același format, fiecărui concurent electoral fiindu-i asigurat acces egal în știri. Declarațiile concurenților au fost de cele mai multe ori citate direct și în foarte puține cazuri parafrazate (5). Concurenții electorali au fost reflectați echidistant, aceștia fiind citați direct sau indirect sau menționați în știrile de referință fără a fi favorizați unul în detrimentul altuia.

Corectitudinea și echilibrul surselor. Pluralismul de opinie

În majoritatea știrilor cu referire la campania pentru funcția de primar al municipiului Chișinău, Moldova 1 i-a menționat pe ambii concurenți electorali – Andrei Năstase, Blocul ACUM/PPDA/PAS, și Ion Ceban, PSRM, cu excepția știrilor în care aceștia își prezentau prioritățile din programul electoral în cadrul unor conferințe de presă. Astfel, Andrei Năstase a fost sursă de știri sau menționat de 14 ori, iar Ion Ceban – de 12 ori. Totodată, Moldova 1 a citat/menționat și alți candidați electorali care au participat în primul tur al alegerilor locale pentru Primăria Chișinău, precum și pe unii din alte localități decât municipiul Chișinău.

În total, Moldova 1 a difuzat 6 știri de conflict, în majoritatea (5) fiind asigurat echilibrul acestora. Două materiale i-au vizat pe Ion Ceban și Andrei Năstase și acuzațiile care și le-au adus aceștia reciproc (28 și 29 octombrie). Două știri au vizat acuzațiile PDM în adresa ACUM/PPDA/PAS, potrivit cărora, cei din urmă ar pune presiune pe primarii PDM să adere la Blocul ACUM (24 și 25 octombrie). O altă știre despre runda de dezbateri electorale din 23 octombrie vorbea despre „*PAS care încă nu a luat o decizie privind crearea coalițiilor în regiuni cu PSRM*”, decizie pe care „*partidele de opoziție și extra-parlamentare o critică dur*”. În toate aceste cazuri, Moldova 1 a asigurat dreptul la replică celor vizați/acuzați. În una din știri însă, despre participarea președintelui Dodon la o emisiune de la postul public de televiziune, acesta a menționat despre tensiunile din cadrul alianței PSRM-ACUM și că acestea ar fi apărut din cauza unor lideri ACUM/PPDA/PAS, care ar destabiliza coaliția (31 octombrie). În acest caz, pentru a echilibra știrea, Moldova 1 avea misiunea de a solicita opinia reprezentanților ACUM, ceea ce nu s-a întâmplat.

Majoritatea surselor din știrile difuzate de Moldova 1 au fost bărbați – 44, femeile fiind citate de trei ori mai rar – în 14 cazuri.

Limbajul și imaginile video utilizate

În cadrul știrilor despre campania electorală, Moldova 1 a utilizat un limbaj neutru, caracteristic știrilor. În cazul imaginilor video utilizate și puse pe post, acestea au corespuns normelor deontologice.

Prime TV

Implicarea în campania electorală

În cele două săptămâni ale turului doi de scrutin, Prime TV a difuzat 39 de subiecte electorale în cadrul principalului buletin de știri al zilei. În primele două zile de după alegerile din 20 octombrie nu a existat rubrică electorală. Din 23 octombrie, toate subiectele care aveau legătură cu rezultatul alegerilor și cu pregătirile pentru turul al doilea au fost incluse în rubrica „Alegeri locale generale 2019”. Din cele 39 de știri, una s-a referit la rezultatul alegerii deputaților, iar alta – la faptul că Ruslan Codreanu, candidatul independent neînregistrat în cursa electorală, va depune o plângere la CEDO.

Imparțialitate și obiectivitate. Partizanat politic

În prima știre în care a prezentat rezultatele alegerilor jurnaliștii postului au enumerat toți candidații și scorurile obținute de aceștia. Ulterior, postul a manifestat o anumită

predilecție pentru subiectele legate de Partidul Democrat și scorul electoral obținut de această formațiune la 20 octombrie, rezultatele fiind prezentate într-o lumină exclusiv pozitivă (6 știri). Postul a favorizat această formațiune și prin titluri : „PDM a învins detașat la Nisporeni” (28 octombrie), „Pregătiți să revină la guvernare” (25 octombrie). În știrea din 25 octombrie, în care se spune că Pavel Filip a convocat primarii, se aduc acuzații de șantaj guvernării, însă nu există reacția acesteia.

Prezentarea părtinitoare a reprezentanților Partidului Democrat s-a constatat și prin abordare. În știrea din 29 octombrie despre rezultatul votului în satele de baștină ale liderilor politici, reporterul afirmă: „Unii săteni au spus că nu au votat un candidat al Blocului ACUM întrucât liderul PPDA, Andrei Năstase, nu ar fi făcut nimic pentru localitatea în care s-a născut”. A urmat un fragment din discuția jurnalistului cu un sătean, care spune același lucru: că Andrei Năstase nu a făcut nimic pentru sat. Imediat urmează textul reporterului: „În schimb, în localitatea de baștină a președintelui Partidului Democrat din Moldova, Pavel Filip, învingător a ieșit un democrat” – acest contrast arată intenția jurnalistului de a-l prezenta pe liderul PPDA, care era, la acel moment, candidat la Primăria Chișinău, drept o persoană lipsită de susținere. Abordarea este manipuloare, inclusiv din cauză că nu a existat cel puțin un echilibru la acuzațiile că Năstase nu a făcut nimic pentru sat. Dacă ar fi urmărit să asigure un echilibru, jurnalistul ar fi intervievat și susținători ai lui A. Năstase și ai Blocului ACUM din localitatea respectivă.

Din cele 37 de știri electorale, 17 i-au vizat, direct sau indirect, pe candidații Andrei Năstase și Ion Ceban. Dintre aceste subiecte, în doar unul Ion Ceban a apărut în lumină negativă (știrea din 29 octombrie în care liderul comuniștilor, Vladimir Voronin, îi caracterizează negativ pe ambii candidați), iar în alte 10 – în context neutru (4) sau pozitiv (6). Andrei Năstase a apărut în context negativ în 7 știri, iar în context neutru sau pozitiv – de câte 3 ori.

În unele cazuri, în textele jurnaliștilor a existat limbaj apreciativ la adresa concurenților. De exemplu, în știrea despre cine a învins la parlamentare (21 octombrie), despre trei din cei patru deputați aleși s-au spus lucruri neutre, cum ar fi ce meserie au, iar despre Vasile Năstase, reprezentant al Blocului ACUM/PPDA/PAS, reportera a spus în direct: „Vasile Andrei Năstase este cunoscut pentru ieșirile sale violente. Anterior, în cadrul unor evenimente publice organizate de PPDA, Năstase și-a permis să agrezeze jurnaliștii incozi. De asemenea, în campania electorală Năstase a promis că dosarele deținuților din penitenciarul cu nr. 13 vor fi revizuite”. Astfel, a fost vizibilă intenția de a prezenta candidatul ACUM într-o lumină negativă. În contrast, despre candidatul PDM, Ghenadie Verdeș, s-a spus doar că acesta a învins dintre 7 candidați și a acumulat în jur de 13 mii de voturi pe circumscripția Nisporeni.

La fel, a fost atestată o frază tendențioasă în textul reporterilor și la adresa candidatului socialiștilor, Ion Ceban: „Nu a reușit CEC să anunțe încă rezultatele finale ale primului tur că Ion Ceban, candidatul socialiștilor, a și început campania electorală pentru bătălia finală. Socialistul se vede deja și primar al capitalei și le-a propus două funcții de viceprimari și trei de pretori celor din blocul ACUM în schimbul unei coaliții în Consiliul Municipal Chisinău” (21 octombrie) și una la adresa lui Andrei Năstase: „Acesta nu a avut însă răbdare să asculte opiniile trecătorilor” – în știrea din 1 noiembrie despre cum s-au promovat candidații la Primăria capitalei.

De o manieră manipuloare a fost realizat un subiect (24 octombrie), în care se anunță că soția candidatului Andrei Năstase a declarat că nu se simte în siguranță în Republica Moldova. Textul jurnalistului: ”Soția lui Andrei Năstase, Angela, spune că ar vrea să revină acasă din Germania, unde este stabilită de mai mulți ani cu cei trei copii,

dar nu se simte în siguranță în Republica Moldova, asta chiar dacă soțul său este ministru degrevat de Interne, iar cumătrul său, Gheorghe Balan, este șef interimar al Inspectoratului General al Poliției și are toate pârghiile ca să asigure securitatea cetățenilor”. În aceeași știre se mai spune: „Spre deosebire de familia Năstase, locuitorii capitalei spun că se simt în siguranță în Chisinău”, ceea ce denotă o abordare tendențioasă.

Un dezechilibru de abordare s-a atestat la 28 octombrie, într-un subiect despre promisiunile candidaților Năstase și Ceban. Cu titlul pe ecran „Se întrec în promisiuni”, postul a prezentat 2 secvențe (una de 10 și alta de 24 de secunde) din promisiunile lui Andrei Năstase: se va ocupa de atragerea fondurilor străine, inclusiv pentru rezolvarea problemei traficului în capitală, și 3 secvențe de la Ion Ceban (una de 28 de secunde, și alte două de câte 7 secunde), în care acesta spune că nu va admite majorarea prețului la călătoriile în transportul public, va veni cu un supliment la pensie, va continua programul Prima Casă. Astfel, în timp ce de la Andrei Năstase au fost alese doar mesaje în care spune că e nevoie de finanțare externă, altfel nu va fi posibil de realizat cele promise (asta i-ar arăta, într-o anumită măsură, neputința de a conta pe forțele proprii), de la Ion Ceban au fost alese promisiuni care ar arăta grija față de locuitorii orașului, ceea ce reprezintă un dezechilibru de abordare.

Corectitudinea și echilibrul surselor. Pluralismul de opinie

Din cele 37 de știri, 11 au fost conflictuale. Ele s-au referit atât la acuzațiile aduse de PDM guvernării, cât și la diverse fapte din campania electorală a candidaților Andrei Năstase și Ion Ceban. În 3 din aceste știri nu a existat un echilibru al surselor. Exemple: în știrea din 23 octombrie în care se spune că CA a analizat comportamentul Prime TV sub aspectul neasigurării dreptului la replică al unor politicieni, jurnaliștii au amintit despre faptul că unii politicieni nu răspund la telefon când sunt căutați să dea replică și au menționat că Andrei Năstase a fost inclus în lista „Inamicii presei” de către ONG-urile de media. Jurnaliștii nu au inclus însă și comentariul lui Andrei Năstase asupra acestui fapt. Într-o altă știre, din 25 octombrie, în care guvernarea a fost acuzată că pune presiune pe primarii PDM, nu a existat reacția guvernării.

Raportul surselor din perspectiva gender a fost, în cele două săptămâni de monitorizare, net în favoarea bărbaților (86 de bărbați versus 24 femei).

Limbajul și imaginile video utilizate

Limbajul utilizat de Prime TV în știrile monitorizate a fost neutru, cu micile excepții de abordare apreciativă, expuse mai sus. Imaginile au fost corecte, fără a se recurge la tertipuri de montaj. Nu au fost folosite etichete.

Publika TV

Implicarea în campania electorală

În perioada de raport, postul de televiziune Publika TV a difuzat în principalul buletin de știri al zilei 36 de știri relevante prezentei monitorizării, dintre care 18 au fost prezentate în afara rubricii „Alegeri locale generale 2019”. Acestea s-au referit la rezultatele alegerilor de la Chișinău, după primul tur, la componența Consiliului Municipal Chișinău, la rezultatele înregistrate de candidații PDM în toată republica. Alte 18 știri au fost incluse în rubrica electorală, vizând preponderent procesul electoral și campania pentru turul doi de scrutin etc.

Din numărul total de știri analizate, 18 au vizat alegerile locale din Chișinău, 17 - alegerile locale generale din republică și rezultatele lor, iar o știre s-a referit la rezultatele alegerilor parlamentare noi.

Imparțialitate și obiectivitate. Partizanat politic

În aceste două săptămâni de raport a fost vizibil faptul că, în majoritatea știrilor cu tentă electorală, informația avea un caracter tendențios, mai mulți reprezentanți ai Blocului ACUM/PPDA/PAS fiind prezentați în calitate de perdanți în alegerile locale generale, în timp ce candidații din partea PDM au fost prezentați de fiecare dată drept învingători în primul tur al alegerilor locale generale 2019.

Publika TV a informat în șase știri despre faptul că „PDM are cei mai mulți primari din primul tur”, „PDM este pe primul loc după primărie”, că PDM a înregistrat „191 de victorii în toată țara” etc. Postul a pus accentul pe faptul că reprezentanții PDM au înregistrat victorii în satele lor de baștină, în timp ce liderii Blocului ACUM nu au reușit acest lucru: „în satele de baștină ale lui Năstase, Sandu, concurenții ACUM au câștigat puține voturi, fiind întrecuți de reprezentanții altor partide sau de candidați independenți” (22 octombrie).

Cu referire la turul doi de scrutin pentru funcția de primar al municipiului Chișinău, postul l-a prezentat pe candidatul Blocului ACUM/PPDA/PAS, Andrei Năstase, mai mult în context negativ – 8. Andrei Năstase a fost vizat negativ în știrea despre soția sa, care în ziua alegerilor locale generale din 20 octombrie ar fi spus că „nu se simte în siguranță la Chișinău”. Această știre, difuzată pe 24 octombrie, are un caracter tendențios, fiind evident amestecul faptelor cu opiniile, menționându-se că soția lui Andrei Năstase nu se simte în siguranță la Chișinău în timp ce „cumătrul ei, Gh. Bălan, este șef interimar al Inspectoratului General de Poliție”.

Într-o altă știre, din 28 octombrie, „Programe doar pe hârtie”, promisiunile electorale ale lui Andrei Năstase sunt puse la îndoială, menționându-se că acesta nu va putea soluționa toate problemele fără bani din exterior. Pe de altă parte, în aceeași știre, Ion Ceban este arătat în lumină pozitivă: „Ceban are și alte soluții. El vine cu un ajutor pentru pensionari, adăugarea sumei de 100 de lei lunar la pensia pe care o au”.

În ultima zi de campanie, Publika TV a difuzat o știre prin care ia în derâdere acțiunile lui Andrei Năstase, care a făcut agitație electorală în Chișinău. În imagini apare Năstase care invită oamenii să iasă la vot, iar Publika anunță că „Năstase s-a dat în spectacol deoarece i-a invitat să-l susțină în turul II și pe turiștii întâlniți pe străzile capitalei”.

Ion Ceban, PSRM, a fost protagonistul sau sursa mai multor știri în context neutru, pozitiv sau negativ. Acesta a fost protagonistul unui reportaj în context negativ la 30 octombrie, intitulat „Dolari pentru candidatul PSRM, Ion Ceban”, în care președintele Partidului Frontul Salvării Moldovei, Marcel Darie, îl acuză pe Ion Ceban și pe unii consilieri municipali socialiști din Chișinău că ar fi implicați în scheme infracționale. O altă știre tendențioasă a fost pusă pe post la 21 octombrie, cu titlul „Circ fără pâine la CMC?”, și aduce în vizorul publicului certurile lui Ion Ceban cu Dorin Chirtoacă, pe când Chirtoacă era primar, iar Ceban-consilier, din anii 2015-2017.

În concluzie, se poate de afirmat că Publika TV nu a favorizat în mod evident niciun candidat la funcția de edil al capitalei, în timp ce candidatul ACUM/PPDA/PAS, Andrei Năstase, a fost defavorizat prin maniera tendențioasă de prezentare, prin selectarea subiectelor ce îl vizau și prin caracterul negativ al acestora.

Corectitudinea și echilibrul surselor. Pluralismul de opinie

În perioada de raport, Publika TV a menționat și citat în știrile electorale ambii candidați la funcția de primar al capitalei. Frecvența apariției/citării celor 2 candidați pentru fotoliul de edil al capitalei în subiectele electorale a fost următoarea: Andrei Năstase (ACUM/PPDA/PAS) – 17 ori, Ion Ceban (PSRM) – 15 ori.

Cu referire la echilibrul surselor, putem spune că acesta nu a fost respectat în toate știrile. Din cele 11 știri conflictuale, în 4 nu a existat opinia părții acuzate. De exemplu, pe 29 octombrie, Publika TV a prezentat o știre ce conținea doar opinia lui Vladimir Voronin, fostul președinte al R. Moldova, despre candidații la funcția de primar, ambii fiind prezentați în lumină negativă. Reporterii au menționat că „nici Ceban și nici Năstase nu au răspuns ca să comenteze comentariile fostului președinte al R. Moldova”. Un alt exemplu de acest fel a fost știrea „Nici ”ACUM” nu le-a ieșit bine”, difuzată la 28 octombrie, scrisă în baza unui editorial. Știrea este subiectivă, făcută dintr-o singură sursă.

În perioada de raport, surselor din perspectiva gender a fost în favoarea bărbaților (44 surse bărbați față de 7 surse femei).

Limbajul și imaginile video utilizate

Limbajul utilizat de Publika TV în știrile cu caracter electoral a fost unul neutru. Totodată, comentariile, interpretările și formularea frazelor în știrile care îl aveau drept protagonist pe Andrei Năstase l-au plasat pe acesta în lumină exclusiv negativă și l-au defavorizat în mod evident față de Ion Ceban, candidatul socialiștilor la funcția de primar general al municipiului Chișinău.

Jurnal TV

Implicarea în campania electorală

În perioada 21 octombrie – 2 noiembrie 2019, postul de televiziune Jurnal TV a difuzat 33 de știri cu caracter electoral. Dintre acestea, 13 au fost difuzate în cadrul rubricii speciale „Alegeri locale 2019”, iar 20 - în afara acestei rubrici. Știrile s-au referit la alegerile locale generale, la procesul electoral în general, la rezultatele alegerilor parlamentare noi, la rezultatele alegerilor din primul tur, la neregulile depistate de către observatorii naționali și internaționali, promisiunile candidaților rămași în cursă (pentru Chișinău, dar și pentru unele suburbii), raportul de monitorizare a presei în campanie, exit-poll-ul care se va desfășura în turul II sau validarea de către organele abilitate a mandatelor celor 4 deputați aleși pe circumscripțiile uninominale.

Obiectivitate și imparțialitate. Partizanat politic

În perioada de raport, Jurnal TV a reflectat subiectele electorale de o manieră echidistantă, fără favorizarea sau defavorizarea evidentă a anumitor concurenți. Prezentând rezultatele alegerilor după primul tur, postul tv a fost obiectiv în raport cu toți actorii vizați, mediatizând scorurile, declarațiile, opiniile și/sau alte activități relevante. La fel, cei doi concurenți electorali rămași în cursă pentru Primăria Chișinău au beneficiat de tratament similar din partea jurnaliștilor, ambii fiind mediatizați neutru.

De asemenea, Jurnal TV a difuzat două știri, ambele pe 30 octombrie 2019, care se referă la promisiunile electorale ale unor candidați din suburbiile orașului Chișinău. În primul caz, este vorba despre promisiunile candidatului din partea Blocului ACUM/PPDA/PAS în orașul Codru privind repararea drumurilor, iar în al doilea – despre o dezbatere electorală dintre candidata PPEM și candidatul din partea

ACUM/PPDA/PAS, care se vor duela în turul II la Durlești. Nu este clară alegerea furnizorului de servicii media audiovizuale de a mediatiza anume acești candidați, doar din aceste suburbii, fapt ce indică asupra lipsei de corectitudine în raport cu alți concurenți electorali.

În perioada de raport a fost înregistrat un caz de amestec al faptelor cu opiniile - pe 21 octombrie, într-o știre intitulată „Situații bizare la alegerile locale”, au fost aduse câteva exemple în care pentru anumiți candidați a votat un singur cetățean sau niciunul. Jurnalistul a comentat situația astfel: „*Dacă admitem că X a votat pentru sine însuși, atunci candidatul Y nu s-a oboșit să facă nici măcar atât, el acumulând 0 voturi*”. Știrea nu conține opinia celui vizat sau a organului electoral care ar fi putut spune că respectivul candidat fie s-a retras din cursă, fie nu are viză de reședință în localitatea în care a candidat. În plus, materialul conține comentariul/opinia jurnalistului.

Corectitudinea și echilibrul surselor. Pluralismul de opinie

Jurnal TV a menționat, în știrea cu referire la rezultatele alegerilor în primul tur, toți candidații înscriși în cursa pentru funcția de primar al municipiului Chișinău, pe unul care s-a retras, dar și pe cei patru deputați aleși pe circumscripțiile uninominale. Cei doi candidați rămași în competiția electorală au fost citați și/sau menționați, după cum urmează: Andrei Năstase (ACUM/PPDA/PAS) – de 8 ori, și Ion Ceban (PSRM) – de 7 ori. În cele două știri conflictuale, furnizorul de servicii media audiovizuale nu a manifestat corectitudine și echilibru în prezentarea acestora, opinia celei de-a doua părți fiind lipsă. De exemplu, într-o știre difuzată pe 21 octombrie, în care mai mulți oficiali comentează rezultatele alegerilor de pe 20 octombrie, președintele PDM, Pavel Filip, acuză partidele de la guvernare de faptul că ar fi creat condiții inegale pentru candidați. Replica partidelor vizate lipsește din material (deși reprezentanții acestor partide sunt prezenți în știre cu propriile comentarii vizând alegerile, ei nu răspund direct acuzațiilor lui Pavel Filip) și nici nu este clar dacă jurnaliștii ar fi încercat să o obțină.

Materialele relevante au fost dezechilibrate din perspectiva gender, la Jurnal TV fiind citate 45 surse de sex masculin și 8 de sex feminin.

Limbajul și imaginile video utilizate

Limbajul utilizat de Jurnal TV în știrile electorale a fost, în general, neutru. Imaginile care au însoțit materialele electorale au fost difuzate cu respectarea normelor deontologice.

RTR Moldova

Implicarea în campania electorală

În perioada monitorizată, postul de televiziune RTR Moldova a difuzat 29 de subiecte electorale în edițiile principalului buletin de știri al zilei. 15 s-au regăsit în cadrul rubricii „Electorală 2019”, iar alte 14 – în afara rubricii. Subiectele au reflectat rezultatele alegerilor din data de 20 octombrie, atât din municipiul Chișinău, cit și din alte localități ale țării, concluzii ale misiunilor de observare a scrutinului electoral, informații succinte de la Comisia Electorală Centrală, informații cu privire la organizarea turului doi, detalii despre desfășurarea exit-poll-ului în ziua alegerilor.

De asemenea, postul RTR Moldova a difuzat și știri despre dezbaterile la care au participat Ion Ceban (PSRM) și Andrei Năstase (ACUM/PPDA/PAS), despre unele

obiective electorale ale celor doi candidați sau declarații/comentarii ale acestora în legătură cu subiecte de actualitate.

Imparțialitate și obiectivitate. Partizanat politic

Ambii concurenți electorali - Ion Ceban (PSRM) și Andrei Năstase (ACUM/PPDA/PAS) - au fost vizați în context neutru, pozitiv sau negativ, în diferite subiecte legate de procesul electoral și participarea acestora în campanie. Totuși, în cazul candidatului PSRM, Ion Ceban, se atestă o tendință de favorizare. Acesta este prezentat în context pozitiv în 5 știri din 10, în raport cu Andrei Năstase care apare în context pozitiv în o știre din cele 10 care l-au vizat sau în care a fost menționat. În două știri separate, a fost prezentată opinia candidatului PSRM cu privire la majorarea prețului pentru călătoriile cu transportul public, cu apariții directe sau fiind citat cu poză pe ecran, unde acesta explică/argumentează detaliat de ce nu va accepta ridicarea tarifelor la călătoriile cu transportul public. Tot din perspectivă favorizantă Ceban apare într-o altă știre despre facilitățile acordate categoriilor vulnerabile din oraș, care, potrivit candidatului PSRM, trebuie păstrate și extinse și pentru alți locuitori.

Corectitudinea și echilibrul surselor. Pluralismul de opinie

În perioada de referință, cei doi candidați - Ion Ceban (PSRM) și Andrei Năstase (ACUM/PPDA/PAS) – au fost menționați de 10 ori fiecare. Din numărul total de subiecte electorale difuzate, două au fost știri controversate: una l-a vizat pe Ion Ceban (PSRM), iar cealaltă - pe Andrei Năstase (ACUM/PPDA/PAS). Ambele știri au fost dezechilibrate, citând o singură sursă, fără să fie specificat dacă reporterii au încercat să obțină comentarii sau părerea celor vizați în materiale. Majoritatea subiectelor electorale au fost documentate dintr-o singură sursă, mai exact, 25 din 29.

Raportul surselor din perspectiva gender a fost net în favoarea bărbaților (23 surse bărbați versus o sursă femeie).

Limbajul și imaginile video utilizate

În toate buletinele de știri monitorizate, limbajul și imaginile video puse pe post de RTR Moldova au fost în corespundere cu normele deontologice, fără elemente discriminatorii.

NTV Moldova

Implicarea în campania electorală

În intervalul 21 octombrie - 2 noiembrie 2019, postul de televiziune NTV Moldova a acordat o atenție sporită reflectării campaniei electorale pentru cel de-al doilea tur de scrutin al alegerilor locale. În cadrul principalului buletin de știri al zilei au fost difuzate 43 de știri cu caracter electoral, dintre care 41 în cadrul rubricii „Alegeri locale generale 2019”, iar 2 știri în afara acesteia. Postul de televiziune a reflectat intens campania electorală desfășurată de candidatul PSRM la funcția de primar al capitalei, Ion Ceban, precum și dezbaterile electorale dintre cei doi candidați la fotoliul de edil al capitalei, Ion Ceban și Andrei Năstase (ACUM/PPDA/PAS), difuzate de diferite posturi TV. De asemenea, subiectele cu caracter electoral s-au referit la rezultatele primului tur al alegerilor locale din 20 octombrie, accentul fiind pus pe succesele înregistrate de PSRM în alegeri, pe opinia președintelui țării Igor Dodon privind corectitudinea desfășurării alegerilor și pe îndemnul președintei Parlamentului, Zinaida Greceanii, de a forma coaliții la nivel local între PSRM și Blocul ACUM. Trei reportaje au vizat

rezultatele obținute de candidații PSRM la Comrat, or. Cupcini și s. Unguri din r-nul Ocnița. În perioada monitorizată, NTV Moldova a difuzat 8 știri realizate în baza opiniilor cetățenilor (vox populi) vizavi de problemele majore ale capitalei, calitățile necesare viitorului primar și îndemnul locuitorilor Chișinăului către concitadini de a participa masiv la alegerile din 3 noiembrie și a vota pentru „... un primar competent și responsabil”. Totodată, postul de televiziune a difuzat mai multe știri care s-au referit la datele CEC privind procesul electoral, constatările Misiunii internaționale ENEMO privind corectitudinea desfășurării primului tur al alegerilor locale, încălcările comise în procesul de vot, înregistrate de Asociația Promo-Lex, desfășurarea, pe 3 noiembrie, a unui sondaj de tip exit-poll la ieșirea de la urne. O singură știre a vizat rezultatele obținute în cadrul alegerilor parlamentare noi, desfășurate pe 20 octombrie, fiind nominalizați toți cei patru candidați care au acces în Parlament pe circumscripții uninominale.

Imparțialitate și obiectivitate. Partizanat politic

Subiectele care s-au referit la rezultatele primului tur al alegerilor, la procesul electoral sau la constatările observatorilor străini au fost reflectate de o manieră neutră, fiind respectate normele deontologice. În același timp, reportajele electorale despre candidatul PSRM la funcția de primar general, Ion Ceban, precum și cele care s-au referit la alți reprezentanți ai PSRM, au fost laudative, toți candidații socialiști fiind prezentați exclusiv în context pozitiv. Favorizarea lui Ion Ceban s-a produs atât prin numărul mare al aparițiilor (20), inclusiv în știri separate (4), cât și prin tonalitatea pozitivă și caracterul elogios al declarațiilor cetățenilor întru susținerea acestuia. Pe lângă favorizarea intensă a lui Ion Ceban, NTV Moldova l-a prezentat pe contracandidatul acestuia, Andrei Năstase, în lumină nefavorabilă. Acesta a fost prezent într-o singură știre separată, în cadrul căreia reporterul menționează că „...Andrei Năstase anunță că dacă va ajunge primar nu va putea repara niciun km de drum fără finanțare externă” și „...nici troleibuze moderne nu va putea procura administrația Năstase fără bani împrumutați din exterior”, iar în alte 13 știri Năstase a apărut alături de Ion Ceban, fiind citat sau menționat preponderent în context negativ. , cât și prin tonalitatea pozitivă și caracterul elogios al declarațiilor cetățenilor întru susținerea acestuia. Pe lângă favorizarea intensă a lui Ion Ceban, NTV Moldova l-a tratat pe contracandidatul acestuia, Andrei Năstase, într-o lumină nefavorabilă. Acesta a fost prezent într-o singură știre separată, în cadrul căreia reporterul menționează că „...Andrei Năstase anunță că dacă va ajunge primar nu va putea repara niciun km de drum fără finanțare externă” și „...nici troleibuze moderne nu va putea procura administrația Năstase fără bani împrumutați din exterior.”

NTV Moldova a realizat 4 știri în baza dezbaterilor electorale de la diferite posturi TV cu participarea celor doi candidați pentru fotoliul de primar al capitalei. În toate cazurile candidatul PSRM a fost prezentat drept un bun gospodar și o persoană care cunoaște cum funcționează administrația urbei, în timp ce candidatul Blocului ACUM/PPDA/PAS a apărut în fața telespectatorilor drept un neprofesionist la capitolul gestionării treburilor orașului. Un subiect intens mediatizat de NTV Moldova în perioada monitorizată s-a referit la „anularea compensațiilor în transportul public oferite populației cu venituri mici”. În cadrul unei dezbateri electorale, Ion Ceban i-a adresat o întrebare lui Andrei Năstase despre compensații, iar acesta a răspuns că „nu putem trăi doar din compensații”. „Anulați compensațiile?”, a continuat Ceban, la care Năstase a răspuns: „Bineînțeles că vom face tot posibilul ca cetățenii să beneficieze de tot ce le oferă primăria, dar nu vom putea face mai mult decât fac ei astăzi, dacă nu vom atrage fonduri europene”. Deși din răspunsul lui Andrei Năstase nu este clar

dacă vor fi sau nu anulate compensațiile, titlul știrii a fost: „Vrea să anuleze compensațiile”. La final, reporterul a ținut să menționeze că „în prezent, de compensații beneficiază 80 mii de oameni la inițiativa consilierilor socialiști”. Ulterior, NTV Moldova a realizat mai multe știri la acest subiect, în care „cetățenii s-au arătat îngrijorați de posibila anulare a compensațiilor pentru călătoria în transportul public” și „vârșnicii se tem că vor ajunge în incapacitatea de a plăti călătoria dacă primăria va pune în aplicare inițiativa candidatului Blocului ACUM, Andrei Nastase”. La finalul unei știri de acest gen, reporterul a ținut să menționeze că, „pe de alta parte, Ion Ceban califică drept inadmisibilă inițiativa privind anularea compensațiilor”. Atitudine părtinitoare a fost remarcată și în cazul unei știri difuzate pe 21 octombrie referitoare la rezultatele obținute în localitățile de baștină ale liderilor Blocului ACUM, Maia Sandu și Andrei Năstase, unde „Blocul ACUM a ratat primăria”. Pe de altă parte, reporterii au scos în evidență „rezultatele impresionante” pe care PSRM le-a obținut în localitatea de baștină a liderei PSRM, Zinaida Greceanîi, și cea a președintelui Igor Dodon. Tot în cadrul acestei știri a fost constatat amestecul dintre fapte și opinii, reporterul menționând că „în Colonița, satul de baștină al liderului PL, Dorin Chirtoacă, o victorie decisivă cu un scor zdrobitor de aproape 70% a înregistrat candidatul PSRM”. Pe 29 octombrie, NTV a difuzat un reportaj laudativ în adresa lui Ion Ceban, în care reprezentanții mai multor asociații au menționat că „își doresc un primar care să se ocupe de problema câinilor vagabonzi”. Aceștia au chemat oamenii să iasă la vot și să-l voteze pe Ion Ceban, deoarece „acesta este singurul concurent care a prezentat soluții viabile pentru problemele orașului”. Pe 30 octombrie, NTV Moldova a realizat un vox populi în cadrul căruia „mai multe personalități au îndemnat locuitorii capitalei să nu fie indiferenți față de soarta celui mai mare oraș al țării”. Din cei 4 intervievați, 2 au îndemnat deschis alegătorii să voteze pentru Ion Ceban, fiind vorba de fostul deputat Victor Stepaniuc și directorul artistic al Teatrului Dramatic Rus de Stat din Moldova „A.P. Cehov”, Constantin Haret. În ultima zi de campanie electorală (1 noiembrie), cu un îndemn similar a venit și fostul edil al capitalei, Serafim Urechean. În cadrul unei știri ample, el a vorbit despre „starea deplorabilă în care s-a pomenit capitala în ultimii 15 ani” și a menționat că „a venit vremea ca la conducerea Chișinăului să vină un gospodar adevărat, care va pune punct dezmățului și degradării”, îndemnând locuitorii urbei să-l voteze pe Ion Ceban.

Corectitudinea și echilibrul surselor. Pluralismul de opinie

În perioada 21 octombrie - 2 noiembrie 2019, NTV Moldova i-a citat și/sau menționat, în buletinele de știri pe cei doi candidați care se vor confrunta în turul doi al scrutinului electoral pentru primăria capitalei, după cum urmează: Ion Ceban (PSRM) – de 20 ori și Andrei Năstase (ACUM/PPDA/PAS) – de 14 ori. Au mai fost citați și alți trei candidați care nu au ajuns în turul 2 - Dorin Chirtoacă (PL), Octavian Țicu (PUN) și Victor Chironda (Mișcarea Forța Nouă (F9)). Trei candidați PSRM, care au învins în localitățile lor din primul tur – Serghei Anastasov (Comrat), Ivan Ostaficiuc (or. Cupcini) și Ivan Cuhari (s. Unguri, r-n Ocnița) au beneficiat de câte o apariție, fiecare în știri separate, fiindu-le remarcate meritele pentru care au fost aleși primari. Toate opiniile cetățenilor exprimate în cadrul reportajelor au fost laudative în adresa primarilor aleși pe listele PSRM. Reportajul despre Ivan Cuhari, reales în funcție cu 100% din voturi, a fost prezentat în afara rubricii electorale.

În perioada de raport, NTV Moldova a difuzat 2 știri controversate care i-au avut în centrul atenției pe cei doi candidați care luptă pentru primăria capitalei – Ion Ceban și Andrei Năstase. În una din știri, „Ion Ceban a anunțat că îl va acționa în judecată pe contracandidatul său Andrei Nastase, după ce acesta l-ar fi învinuit în cadrul unei

dezbateri electorale că ar fi complice la construcțiile ilegale din Chișinău”. Potrivit lui Ceban, „în cazul în care Năstase nu va dezminți informațiile, îi va cere despăgubiri de 41 mii euro, atât cât costă noua mașină a lui Năstase”. Echilibrul surselor a fost asigurat formal, întrucât „Năstase nu a răspuns la telefon pentru a spune dacă intenționează să dezmință acuzațiile în adresa lui Ceban”. În ultima zi a campaniei electorale, NTV Moldova a difuzat un reportaj în care candidatul PSRM pentru funcția de primar al Capitalei, Ion Ceban, i-a îndemnat pe locuitorii municipiului să iasă duminică la votare și „să aleagă un primar competent”. Într-un briefing de presă, el a declarat că „este singurul concurent, care a prezentat concepții și soluții pentru dezvoltare”, îndemnând alegătorii „să nu dea votul pentru un neprofesionist”, acestea fiind acuzații directe în adresa lui Andrei Năstase, care nu a fost solicitat să le comenteze.

În perioada monitorizată, NTV Moldova a înregistrat un echilibru evident al surselor din perspectiva gender, bărbații fiind citați de 58 de ori, iar femeile de 53 de ori, acesta fiind cel mai bun indicator în rândul posturilor monitorizate. De regulă, sursele de sex feminin au fost citate în materialele despre candidații PSRM, fiind vorba în special de persoane care apreciază meritele acestora (vox populi).

Limbajul și imaginile video utilizate

Limbajul și imaginile video utilizate în buletinele de știri ale postului de televiziune NTV Moldova au corespuns normelor deontologice, cu o excepție. Într-un reportaj pus pe post pe 30 octombrie în afara rubricii electorale, despre lucrările de reparație a străzilor Doina și Calea Orheiului, la „inițiativa consilierilor socialiști”, au fost prezentate imagini din procesul de reparație a unui drum, pe a cărui margine se afla instalat un panou electoral al candidatului PSRM, Ion Ceban.

Pro TV Chișinău

Implicarea în campania electorală

În perioada 21 octombrie – 2 noiembrie, Pro TV Chișinău a difuzat 37 de știri cu caracter electoral. Postul a reflectat, în cadrul principalului buletin de știri al zilei, rezultatele alegerilor din 20 octombrie, inclusiv cele parlamentare, și campania electorală pentru turul doi al alegerilor pentru funcția de primar al Chișinăului. Știrile nu au fost încadrate într-o rubrică electorală. În primele două zile din această perioadă, postul a abordat diverse subiecte legate de rezultatul alegerilor, cum ar fi primarii care nu au acumulat nici un vot sau cei pentru care s-a votat unanim, despre rezultatele votării la baștina unor lideri politici etc. Ulterior, postul a transmis mai multe subiecte care constituiau fragmente din dezbaterile electorale ale candidaților la funcția de primar al capitalei Andrei Năstase (ACUM/PPDA/PAS) și Ion Ceban (PSRM). Postul s-a concentrat mai mult pe confruntările dintre cei doi.

Imparțialitate și obiectivitate. Partizanat politic

În general, postul nu a manifestat simpatii deschise față de vreun candidat, reflectând neutru procesul electoral și activitatea candidaților. Totuși, au fost înregistrate cazuri în care au existat anumite atitudini depreciative față de un candidat. Exemplu: reportera spune că Andrei Năstase „a invitat presa ca să citească din nou lista sa de promisiuni” (28 octombrie); „În ultima zi de campanie electorală Andrei Năstase a împărțit pliante în centrul capitalei. A făcut-o ca la paradă - cu tot alaiul de susținători” (1 noiembrie).

Cei doi candidați au fost vizați în 19 știri, dintre care 11 au fost conflictuale – conțineau acuzații reciproce ale candidaților. Andrei Năstase a apărut în context negativ de 4 ori (Andrei Năstase a fost acuzat de Ion Ceban că l-a propus pe Dumitru Robu la funcția de procuror general – 25 octombrie; Ion Ceban spune că îl va da în judecată pe Andrei Năstase pentru acuzații nefondate – 28 octombrie; liderul PPDA a fost acuzat de Igor Dodon că distruge coaliția de la guvernare – 31 octombrie; Ion Ceban își acuză contracandidatul că nu s-a ocupat până acum de ridicarea mașinilor parcate neregulamentar – 1 noiembrie), iar Ion Ceban de 2 ori – acuzat de Andrei Năstase că a luat mită ca „să-și retragă oamenii” care protestau la o construcție (25 octombrie) și acuzat, tot de Andrei Năstase, că lansează zvonuri că prețul călătoriei cu transportul public se va majora (28 octombrie).

Corectitudinea și echilibrul surselor. Pluralismul de opinie

În general, postul a asigurat un echilibru de surse și de abordare. În cele 11 știri conflictuale care i-au vizat pe candidații la Primăria Chișinău, doar în una afirmațiile făcute de o sursă nu au fost echilibrate cu opinia celor vizați: în știrea din 27 octombrie în care președintele Partidului Comuniștilor, Vladimir Voronin, îi caracterizează negativ pe candidații Andrei Năstase și Ion Ceban, jurnaliștii nu au solicitat un comentariu de la cei doi.

În restul știrilor care au presupus o controversă, reporterii au solicitat opinia tuturor părților, iar într-un caz aceasta nu a fost inclusă în știre din cauza că persoana vizată nu a răspuns la telefon. Într-un caz, la construcția subiectului se poate constata un dezechilibru în defavoarea lui Andrei Năstase. Astfel, la 25 octombrie PRO TV a difuzat în jurnal un fragment din dezbaterile din ajun a celor doi candidați. Ion Ceban l-a acuzat pe Andrei Năstase că l-ar fi propus pe Dumitru Robu la funcția de procuror general, iar acesta ar fi „finul de cununie al cumetrei liderului PPDA”. Știrea a avut un caracter ușor tendențios, întrucât a inclus acuzația lui Ion Ceban și replica lui Andrei Năstase, după care s-a adăugat o nouă replică acuzatoare de la socialist, a doua replică a lui Andrei Năstase fiind „tăiată” - ea a existat în dezbateri, însă nu a fost inclusă în știre. Astfel, s-a creat percepția că Ion Ceban deține adevărul absolut asupra acestui subiect. În alte știri postul a prezentat relativ echilibrat candidații. În ultima zi de campanie, PRO TV a făcut câte o știre de prezentare a candidaților, analizându-le averile și traiectoria politică, fără a fi constatate dezechilibre sau tendențiozitate.

În alte subiecte conflictuale, care nu s-au referit la alegerile din Chișinău, de exemplu în știrile despre faptul că PDM face totalurile alegerilor și acuză guvernarea că aplică șantajul asupra primarilor (21 și 24 octombrie), reporterii au asigurat echilibrul de surse și pluralismul de opinie.

Raportul surselor din perspectiva gender a fost, în cele două săptămâni de monitorizare, net în favoarea bărbaților (86 bărbați versus 25 femei).

Limbajul și imaginile video utilizate

Pro TV Chișinău a utilizat un limbaj neutru și echilibrat în prezentarea știrilor despre procesul electoral și despre candidații din turul doi al alegerilor. Imaginile difuzate nu au încălcat normele deontologice.

TV8

Implicarea în campania electorală

În perioada de raport, TV8 a difuzat în total 21 de subiecte electorale. Dintre acestea, 6 s-au regăsit la rubrica „Electorală 2019”, iar altele 15 au fost difuzate în afara rubricii. Subiectele încadrate la rubrica tematică au reflectat, în principal, activitatea celor doi candidați în turul doi al alegerilor locale generale. Celelalte știri s-au referit la rezultatele alegerilor din data de 20 octombrie, constatările organizațiilor care au monitorizat scrutinul electoral, primarii aleși din primul tur în unele localități. La fel, au fost difuzate știri scurte despre organizarea celui de-al doilea tur, tipărirea buletinelor de vot etc.

Imparțialitate și obiectivitate. Partizanat politic.

Postul TV 8 a reflectat obiectiv și imparțial subiectele cu caracter electoral. Cei doi candidați - Andrei Năstase (ACUM/PPDA/PAS) și Ion Ceban (PSRM) - au fost prezentați în context neutru, fără tendințe de favorizare sau defavorizare.

Corectitudinea și echilibrul surselor. Pluralismul de opinie

În perioada monitorizată, cei doi candidați au fost citați și/sau menționați în buletinele de știri relativ egal: Andrei Năstase (ACUM/PPDA/PAS) – de 9 ori, iar Ion Ceban (PSRM) - de 8 ori.

Edițiile de știri monitorizate au conținut 3 materiale controversate, unul din acestea fiind dezechilibrat. Știrea se referă la plimbarea prin oraș a lui Andrei Năstase alături de reporterul TV8, difuzată pe 31 octombrie. Pe final de subiect se precizează că Andrei Năstase „...a ținut să-i transmită un mesaj și lui Ion Ceban”: „*Îl îndemn să-și ceară scuze față de cei care m-au votat pe mine, cei 129 de mii, pentru invalidarea votului cu suportul lui*”. Nu este specificat dacă Ion Ceban a comentat aceste declarații sau dacă reporterul a încercat să obțină opinia/replica candidatului PSRM.

Majoritatea surselor din știrile difuzate de TV8 au fost bărbați - 31, numărul femeilor fiind - 6.

Limbajul și imaginile video utilizate

În cadrul știrilor despre campania electorală, TV8 a utilizat un limbaj neutru. În cazul imaginilor puse pe post, acestea au fost în corespundere cu normele deontologice.

Accent TV

Implicarea în campania electorală

În perioada 21 octombrie – 2 noiembrie, Accent TV a difuzat 50 de materiale cu tematică electorală. Majoritatea acestora (46) au fost incluse în rubrica *Alegerile locale generale 2019*. Știrile Accent TV au vizat rezultatele alegerilor locale din primul tur, reflectând doar rezultatele candidaților PSRM, concluziile rapoartelor de monitorizare elaborate de instituțiile care au monitorizat procesul electoral, campania electorală pentru al doilea tur, prioritățile concurenților electorali, vox-populi cu cetățenii capitalei, în care aceștia își exprimau cerințele față de viitorul primar, inclusiv știri care au rezumat emisiunile de dezbateri la care au participat cei doi candidați pentru funcția de primar al municipiului Chișinău: Ion Ceban (PSRM) și Andrei Năstase

(ACUM/PPDA/PAS). Accent TV s-a referit în materiale produse în mare parte la campania electorală pentru alegerile locale din municipiul Chișinău.

Imparțialitate și obiectivitate. Partizanat politic

Accent TV a prezentat tendențios și lipsit de imparțialitate informația în majoritatea știrilor electorale. Partidul Socialiștilor și, implicit, reprezentanții acestuia, în special Ion Ceban, au fost favorizați clar prin numărul mare de știri cu referință la ei, numărul mare de apariții și timpul de emisie atribuit declarațiilor în știri („*Țirdea: PSRM a învins la alegerile locale*”; „*Fracțiunea parlamentară a PSRM are cu un deputat mai mult*”, 23 octombrie; „*Igor Dodon despre alegerile locale: rezultatele obținute de PSRM, care potrivit lui au confirmat oficial că PSRM este cel mai puternic partid din țara noastră*”, „*Conducerea PSRM și-a exprimat satisfacția pentru desfășurarea campaniei electorale*”, 21 octombrie; „*Candidații PSRM s-au bucurat de cea mai mare susținere în alegerile locale generale din partea alegătorilor*”, 22 octombrie). Totodată, Ion Ceban a fost favorizat direct și indirect în știrile din afara rubricii electorale.

Candidatul PSRM pentru Primăria Chișinău a fost menționat doar în context pozitiv, de cele mai multe ori fiind vorba despre preocupările sale față de situația cetățenilor municipiului: „*Ceban: Nu voi permite majorarea tarifelor pentru călătoriile cu transportul public*”, 23 octombrie, „*Inițiativele lui Ceban - Majorarea compensațiilor pentru încălzire și ajutor material pentru pensionari*”, 28 octombrie, în care jurnaliștii Accent TV menționează că Ion Ceban „*și-a îndeplinit majoritatea obligațiilor, în timp ce membrii blocului ACUM continuă să tergiverseze inițiativele sociale ale PSRM*”, iar turul doi se va desfășura între „*Ion Ceban care a câștigat în primul tur și Andrei Năstase*”.

Tendențiozitatea și favorizarea lui Ion Ceban a fost generată de multiplele cazuri de amestec al faptelor cu opiniile admise de Accent TV, care au avut menirea de a-l pune pe unul din candidați într-o lumină pozitivă (Ion Ceban), iar pe altul într-o lumină negativă (Andrei Năstase): „*Acest subiect îi îngrijorează și pe candidații la funcția de primar al capitalei. Ce-i drept Ion Ceban și Andrei Năstase au viziuni diferite în acest sens... Candidatul ACUM, în principiu, admite creșterea costului călătoriei în transportul public... la rândul său candidatul PSRM, Ion Ceban, este mult mai categoric și spune că nu poate să fie vorba despre o creștere a tarifelor*” („*Viziunile candidaților referitor la o majorare a prețului la călătoria în transportul public*”, 28 octombrie). Un alt caz este știrea despre intenția lui Ion Ceban de a-l ataca în instanță pe Andrei Năstase pentru calomnie: „*În timp ce candidatul PSRM în primul tur, dar și în al doilea tur, a avut o campanie corectă, vorbind despre problemele orașului și soluțiile propuse, adversarul său, Andrei Năstase, a fost preocupat de defăimare, învinovățindu-l pe Ceban și socialiști de toate problemele din Chișinău. Adevărul trebuie să triumfe, iar mincinosul să fie pedepsit*” („*Ceban este gata să îl atace în instanță pe Năstase pentru calomnie*”, 28 octombrie).

Pe de altă parte, Andrei Năstase (ACUM/PPDA/PAS) a fost defavorizat prin prezentarea în context exclusiv negativ, de cele mai multe ori în comparație cu Ion Ceban (PSRM). În unele cazuri, Accent TV a recurs la distorsionarea informației, de exemplu în știrea „*Năstase intenționează să anuleze compensațiile pentru nevoiași?*” (25 octombrie), în care jurnaliștii de la Accent TV au menționat: „*Nu putem trăi din compensații. Astfel Andrei Năstase a răspuns la întrebarea lui Ion Ceban cu privire la compensațiile pentru călătoriile în transportul public. În prezent aproximativ 77 mii de persoane beneficiază de aceste compensații, datorită fracțiunii PSRM din CMC. Dar, se pare că Năstase nu consideră aceste cheltuieli necesare*” (amestec al faptelor cu

opiniile și implicit distorsionarea informației, or, Năstase nu a menționat expres că el este împotriva compensațiilor). Tot în această știre se spune: „De asemenea, este de remarcat faptul că candidatul ACUM nu cunoaște situația privind compensațiile pentru încălzire la Chișinău. El a ezitat cu răspuns la această întrebare”.

Totodată, Accent TV l-a prezentat în știri pe Năstase ca pe un candidat incompetent care: „Vrea să devină primar deși nu deține cunoștințe în cauză și principiile de lucru a primăriei capitalei, precum și despre responsabilitățile fiecărui funcționar. Neprofesionalismul său Andrei Năstase și l-a demonstrat încă o dată în cadrul dezbaterilor cu oponentul său Ion Ceban... În aceeași ordine de idei, la întrebarea următoare, Năstase a oferit un răspuns care demonstrează încă o dată necunoașterea sa în ceea ce privește funcționalitatea mecanismului de lucru al primăriei” („Năstase nu cunoaște mecanismul de lucru al primăriei”, 29 octombrie). Năstase a fost prezentat și ca un funcționar „care și-a numit cumetrii în funcții”, iar în timp ce a fost ministru la MAI a crescut „alarmant nivelul criminalității” („Ceban despre „succesele” lui Năstase: Numirea în funcții a cumetrilor și nivelul alarmant al criminalității”, 29 octombrie). Totodată, într-o altă știre Andrei Năstase este învinuit de demagogie, pentru că acesta: „...preferă să facă declarații răsunătoare și să preia citate din cărți... Candidatul ACUM nu a putut răspunde la întrebarea lui Ion Ceban. Acesta nu a reușit să obțină un răspuns coerent de la Năstase...” („Năstase și-a uitat „sursa de inspirație”, 29 octombrie).

Într-o altă știre – care nu a fost inclusă în blocul electoral – „Ascensorul din incinta primăriei a fost inaugurat” (29 octombrie), se vorbește despre instalarea unui lift pentru persoanele cu dizabilități în clădirea Primăriei municipiului Chișinău. În cadrul știrii, una din surse menționează faptul că „această activitate a fost posibilă doar cu suportul Eugeniei...”, iar cineva îi șoptește/sugerează sursei să menționeze „...și a lui Ion Ceban”, sursa repetând această afirmație. Acest caz poate fi calificat drept publicitate electorală în favoarea unui candidat (Ion Ceban, PSRM). Pentru asigurarea corectitudinii, neutralității și imparțialității, reporterii Accent TV ar fi trebuit să excludă această secvență din știre, ceea ce nu a fost făcut.

Corectitudinea și echilibrul surselor. Pluralismul de opinie

În perioada de referință, Ion Ceban (PSRM) a fost menționat sau citat de 18 ori, iar Andrei Năstase (ACUM/PPDA/PAS) - de 12 ori. Accent TV l-a favorizat clar pe candidatul PSRM, Ion Ceban, prin numărul mare de apariții, dar și prin durata declarațiilor/intervențiilor acestui candidat incluse în știri. De fiecare dată când a apărut în știri, candidatul PSRM a fost inclus cu declarații directe și concrete. Spre exemplu, știrea „Ceban: Am nevoie de susținerea și încrederea Dvs” (1 noiembrie), de la conferința de presă de totalizare a campaniei electorale, a avut o durată de 6 minute, Ceban având 7 intervenții directe, care au totalizat aproximativ 5 minute. Pe de altă parte, Andrei Năstase, (ACUM/PPDA/PAS), în majoritatea cazurilor a fost parafrazat și/sau a fost citat direct cu declarații irelevante și foarte generale, uneori fără tangență cu tematica știrii.

În știrea cu titlul „Inițiativele lui Ceban: Majorarea compensațiilor pentru încălzire și ajutor material pentru pensionari” (28 octombrie) cu durata de 3 minute, Ion Ceban a avut 4 intervenții directe, care au totalizat 2 minute, în timp ce Năstase a fost doar menționat. Altă știre, intitulată „Viziunile candidaților referitor la o majorare a prețului la călătoria în transportul public” (28 octombrie), făcută în baza declarațiilor candidaților la dezbaterile electorale, a abordat tematica prețului la călătorii în transportul public:

durata totală a știrii a fost de 3 minute și jumătate, Ion Ceban având 4 intervenții directe (apr. 2 minute), iar Andrei Năstase - o singură intervenție de 15 secunde.

În perioada de raport, Accent TV a difuzat 11 materiale de conflict, toate vizându-l pe Andrei Năstase. În niciuna din ele, Accent TV nu a inclus opinia candidatului ACUM/PPDA/PAS asupra celor invocate (în special, în știrile de la dezbaterile electorale, în care replici au existat, însă nu au fost incluse în știri). Expresiile utilizate de Accent TV, precum „*Candidatul ACUM nu a putut răspunde la întrebarea lui Ion Ceban*” („*Năstase și-a uitat „sursa de inspirație”, 29 octombrie*) sau „*Năstase a oferit un răspuns care demonstrează încă o dată necunoașterea sa în ceea ce privește funcționalitatea mecanismului de lucru al primăriei*” („*Năstase nu cunoaște mecanismul de lucru al primăriei*”, 29 octombrie), fără a include declarațiile directe ale acestuia nu pot fi calificate drept asigurare a dreptului la replică celui vizat/acuzat.

Sursele citate de Accent TV în materialele relevante au fost și bărbați, și femei, aproximativ în număr egal – 60 versus 55, acesta fiind unul din cei mai buni indicatori ai asigurării egalității de gen. Majoritatea femeilor citate au fost prezente în materiale vox-populi. Spre exemplu, în rubrica „*Nakipelo!*” din 29 octombrie au fost incluse 10 femei și 1 bărbat, în cea din 25 octombrie – 9 femei și 2 bărbați, iar în cea din 22 octombrie – 9 femei și 1 bărbat.

Limbajul și imaginile video utilizate

În mare parte, limbajul și imaginile video utilizate în buletinele de știri de la Accent TV au fost în corespundere cu normele deontologice. Totuși, într-un caz, Accent TV a recurs la tertipuri de montaj video și la publicitate electorală ascunsă în favoarea unui candidat (Ion Ceban, PSRM). În unul din cazuri, „*Chișinăul trebuie salvat*” (23 octombrie) una din surse, preotul Vitalie Șincari, vorbește despre construcțiile ilegale și demolările care au avut loc în ultima perioadă în Chișinău, menționând că este nevoie de un primar, care să rezolve această problemă. Pe fundal, cameramanul Accent TV filmează o clădire pe care e afișat un banner electoral, în care este prezentat Ion Ceban.

Televiziunea Centrală

Implicarea în campania electorală

În perioada 21 octombrie – 2 noiembrie 2019, Televiziunea Centrală a difuzat 64 de materiale cu caracter electoral direct și indirect. Dintre acestea, 45 au fost incluse în rubrica „*Alegeri 2019*”, și 19 - în afara acestei rubrici. O parte importantă a știrilor s-a referit la rezultatele alegerilor locale din 20 octombrie înregistrate de Partidul Politic „*Șor*” – 20 de materiale, altele vizând rezultatele alegerilor locale generale și ale alegerilor parlamentare noi, procesul electoral, inclusiv rapoartele de monitorizare și concluziile observatorilor naționali și internaționali, reacțiile și declarațiile unor politicieni cu referire la alegeri, campania electorală a celor doi candidați la funcția de primar al municipiului Chișinău rămași în cursă și alte subiecte tangențiale.

Imparțialitate și obiectivitate. Partizanat politic

În cazul celor mai multe subiecte, Televiziunea Centrală nu a asigurat imparțialitatea și obiectivitatea jurnalistică în știrile electorale, dând dovadă de partizanat politic evident în favoarea Partidului Politic „Șor”, a reprezentanților acestuia și a președintelui partidului. Candidații partidului au fost scoși de fiecare dată în față, chiar și în subiectele cu referire la rezultatele generale ale scrutinului din 20 octombrie. De exemplu, în știrea din 21 octombrie prin care sunt anunțate scorurile acumulate de candidații la funcția de primar al municipiului Chișinău, lead-ul arată în felul următor: *„În Chișinău candidatul Partidului „Șor” Valeri Klimenko a intrat în primii 5 clasați, întrecându-l pe Vladimir Cebotari și pe Ivan Diacov”*. Alte exemple: într-o altă știre, difuzată pe 22 octombrie, s-a făcut referire la o emisiune tv de la aceeași televiziune, în care invitații au declarat că *„În ciuda presiunilor, reprezentanții Partidului „Șor” au înregistrat rezultate bune la alegeri”*; iar pe 23 octombrie într-un material se subliniază faptul că *„Partidul ”Sor” a fost o surpriză a alegerilor, și va intra în Parlament în cazul alegerilor anticipate”*.

Știrile ce i-au vizat exclusiv pe reprezentanții Partidului Politic „Șor” i-au plasat doar în context pozitiv, au fost cele mai mari ca durată și au avut un caracter laudativ evident. Iată câteva exemple: *„Victorie zdrobitoare a Partidului Politic „Șor” în Orhei... Pavel Verejanu a câștigat cu peste 80% și nu a lăsat nicio șansă concurenților...; „Proiectele începute la Orhei se implementează și în raionul Orhei”*, 1 noiembrie etc.

Un element important al știrilor electorale difuzate de Televiziunea Centrală între cele două tururi l-au constituit intervențiile video ale președintelui partidului, Ilan Șor. Toate știrile care s-au referit la candidații partidului, câștigători în turul I sau care au trecut în turul II au fost suplimentate cu opinia lui Șor exprimată prin intermediul mesajelor video proiectate la locul desfășurării evenimentelor electorale. De asemenea, tot prin această metodă, președintele PP „Șor” a lansat acuzații la adresa guvernării (25 octombrie și 1 noiembrie), a făcut promisiuni (*„Eu vreau ca fiecare locuitor al raionului nostru să se mândrească că este din Orhei”*, 31 octombrie, *„Acolo unde câștigăm noi vor fi implementate aceleași proiecte ca la Orhei”*, 29 octombrie, *„Orhei va deveni Monaco, iar Taraclia – Nice”*, 21 octombrie etc.).

În același timp, referindu-se la alți concurenți electorali sau actori politici, furnizorul de servicii media audiovizuale a adoptat un stil tendențios în mai multe subiecte electorale. De exemplu, pe 21 octombrie, în știrea despre rezultatele generale ale alegerilor locale, jurnaliștii de la Televiziunea Centrală au menționat faptul că *„Blocul ACUM a pierdut alegerile atât în satul de baștină al Maiei Sandu, cât și în cel al lui Andrei Năstase”*, remarcă neavând nicio relevanță în contextul prezentat în știre. Tot pe 21 octombrie, într-o altă știre postul tv comentează o declarație a lui Ion Ceban (PSRM) cu referire la propunerile de colaborare cu alți concurenți care nu au trecut în turul II, astfel: *„Ion Ceban se vede deja primar și începe să împartă funcții”*. Nu în ultimul rând, postul a dat dovadă de tendențiozitate atunci când a contrapus anumii candidați. Mai exact, pe 28 octombrie, 2 știri consecutive s-au referit la turul II în orașul Taraclia. Prima știre l-a prezentat pe candidatul PP „Șor”, iar știrea a fost intitulată *„Noi știm cum să fie mai bine!”*, iar conținutul știrii a fost unul laudativ și apreciativ la adresa candidatului. A doua știre, însă, s-a referit la fostul primar al orașului, care se va duela cu reprezentantul PP „Șor” în turul II. Titlul celei de-a doua știri a fost *„Are oare fostul primar de Taraclia, Serghei Filipov, soluții pentru problemele orașului?”*. Chiar dacă în conținutul știrii nu au fost etichetări sau comentarii negative la adresa candidatului, formularea titlului, prezent pe toată durata știrii pe ecran, dar și semnul întrebării prezent pe burtieră poate crea confuzii și trezi dubii în mintea alegătorului.

Lipsa de corectitudine în abordarea subiectelor electorale a fost atestată și în câteva știri în care Televiziunea Centrală a scos din context anumite afirmații ale concurenților electorali sau ale politicienilor și le-a prezentat ca fapte. De exemplu, într-o știre difuzată pe 29 octombrie postul anunță că „*Ion Ceban îi cere lui Andrei Năstase să dezmință afirmațiile privind apartenența lui la mafia imobiliară. Năstase spune că sunt afirmații aiurea*”. La fel, o știre difuzată în aceeași zi a fost intitulată „*Andrei Năstase: o să mă lămuresc cu voi!*”, făcând referire la o replică a lui Năstase către Ion Ceban într-o emisiune tv. La fel, pe 31 octombrie postul difuzează o știre intitulată „*Președintele Igor Dodon s-a supărat pe Andrei Năstase?*”, citând, aparent, spusele lui Igor Dodon, dar fără a da vreun citat direct sau o sursă care poate fi verificată. Toate aceste exemple denotă lipsa de imparțialitate și obiectivitate a furnizorului de servicii media audiovizuale în mediatizarea diferiților concurenți electorali sau actori politici implicați direct sau indirect în procesul electoral. Contextul în care au apărut Andrei Năstase (ACUM/PPDA/PAS) și Ion Ceban (PSRM) a fost mai mult negativ și neutru.

Corectitudinea și echilibrul surselor. Pluralismul de opinie

În materialele electorale difuzate de Televiziunea Centrală în perioada de referință, cele mai multe surse și opinii dominante au venit din partea reprezentanților Partidului Politic „Șor”. În cele 10 știri conflictuale echilibrul surselor a fost asigurat parțial, în unele cazuri fiind prezentă replica celui vizat (într-un caz a fost dată într-o știre a două zi, iar în alte câteva – în știri separate de cele acuzatoare), în altele – menționându-se faptul că jurnaliștii au încercat să ia opinia celor vizați, dar nu li s-a răspuns la telefon, în scris, sau protagoniștii nu au dorit să comenteze. Cei doi candidați la funcția de primar al municipiului Chișinău rămași în cursă au fost citați/menționați după cum urmează: Andrei Năstase (ACUM/PPDA/PAS) – de 8 ori și Ion Ceban (PSRM) – de 6 ori, ambii mai mult în context negativ.

Raportul din perspectiva gender a fost în favoarea bărbaților (124 versus 38 pentru femei).

Limbajul și imaginile video utilizate

Limbajul folosit de reporteri a fost, în multe cazuri, apreciativ la adresa Partidului „Șor” și a candidaților săi, și ironic sau tendențios la adresa altor concurenți electorali sau actori politici (exemple menționate mai sus). Imaginile care au însoțit materialele electorale directe au fost difuzate cu respectarea normelor deontologice.

Concluzii generale

În perioada 21 octombrie – 2 noiembrie 2019, au fost înregistrate următoarele tendințe generale în reflectarea campaniei electorale de către 10 posturi TV:

- Postul public de televiziune Moldova 1 a reflectat turul doi de scrutin corect și echidistant, respectând standardele profesionale și deontologice. Moldova 1 a oferit acces egal în știri ambilor concurenți electorali pentru Primăria Chișinău, fără a favoriza sau defavoriza vreunul din ei;
- Prime TV și Publika TV au continuat să-l defavorizeze pe candidatul ACUM/PPDA/PAS, Andrei Năstase, care a fost protagonistul mai multor știri cu conotație negativă, iar contracandidatul său, Ion Ceban, PSRM, a apărut mai mult în context pozitiv, iar în câteva cazuri și neutru, și negativ. În turul doi de scrutin s-a remarcat favorizarea candidaților PDM în localitățile din afara Chișinăului.

- NTV Moldova și Accent TV au continuat să promoveze deschis candidații PSRM, în special, pe Ion Ceban, favorizându-i atât prin spațiul mare alocat, cât și prin contextul pozitiv al aparițiilor. Andrei Năstase, ACUM/PPDA/PAS a apărut mai mult în context negativ. Tendințiozitatea și lipsa de imparțialitate în știrile electorale cu prezența reprezentanților PSRM denotă partizanatul politic al posturilor.
- RTR Moldova a oferit spațiu egal celor doi candidați în alegerile locale generale din municipiul Chișinău, candidatul PSRM, Ion Ceban, beneficiind de mai multe știri în lumină pozitivă, comparativ cu Andrei Năstase, ACUM/PPDA/PAS, care a fost prezent mai mult în știri neutre.
- Jurnal TV, Pro TV și TV 8 au reflectat neutru activitățile concurenților electorali, asigurând pluralismul opiniilor, fără a favoriza sau defavoriza vreun concurent electoral;
- Televiziunea Centrală a făcut partizanat deschis în favoarea Partidului Politic Șor, defavorizându-i în același timp pe Andrei Năstase (ACUM/PPDA/PAS) și Ion Ceban (PSRM).

RECOMANDĂRI

- Radiodifuzorii să utilizeze rapoartele de monitorizare ca instrumente de autoreglementare și să elimine carențele, astfel încât activitatea lor să fie conformă cu normele legale și Codul deontologic al jurnalistului:
 - Să informeze corect, imparțial și echidistant alegătorii;
 - Să renunțe, în știri, la aprecierea/comentarea evenimentelor electorale ale partidelor politice sau ale reprezentanților acestora;
 - Să asigure pluralismul și diversitatea de opinie și să ofere dreptul la replică tuturor părților vizate în cazurile de conflict.
- Consiliul Audiovizualului să folosească rapoartele de monitorizare pentru a se autosesiza și a evalua dacă posturile tv monitorizate au respectat dreptul la informare completă, obiectivă și veridică.
- Consiliul Audiovizualului să elaboreze instrumente de intervenție și să le aplice prompt și eficient în cazurile derogărilor de la normele legale admise de radiodifuzori în reflectarea campaniilor electorale.
- Consiliul Audiovizualului să aplice sancțiuni proporționale frecvenței și gradului încălcărilor admise, astfel încât să nu fie perpetuate practicile de ignorare flagrantă a prevederilor legale.